

historie gennem en række billeder af dets førende mænd. Bogen skal altså være populær, og den er blevet det i ordets gode forstand. Seminarieforsøger, dr. Asger Nyholm indleder med en skildring af trekløveret Orla Lehmann, D. G. Monrad og C. C. Hall; derefter skriver den konservative redaktør P. Stavnstrup om greve Frijs, Estrup og Christmas Møller, venstremanden, redaktør Martin Pedersen om Christen Berg, Frede Bojsen, J. C. Christensen, Niels Neergaard og Klaus Berntsen, den radikale redaktør Johs. Christiansen om Viggo Hørup, Zahle, Peter Munch og Ove Rode, og endelig socialdemokraten, rådmænd Oluf Bertolt om Louis Pio, Peter Knudsen, Jens Jensen og Thorvald Stauning. For hvert parti er der tillige en kort omtale af de ledende mænd i dag. Alle skildrede personer er således i gode hænder; som der står i forordet: arbejdet er udstykket bl. a. »for at kunne betro de forskellige afsnit til folk, der var sympatisk indstillet over for det stykke historie, de skulle behandle«. Denne sympatiske indstilling præger som helhed bogen. Men rigtignok således, at den skikkelse, der tegner sig skarpest, når man har sluttet læsningen, er den, der møder den mest kritiske vurdering hos sin skildrer, og den, der mindst fortjener at henregnes blandt »folkestyrets« mænd, nemlig Estrup. Mens det for de andre forfattere er naturligt at betone sammenhængen i partiets udvikling, har det for redaktør Stavnstrup været opgaven at vise, hvilke skæbnesvangre følger Estrups politik fik for den konservative indstilling i almindelighed og det konservative parti i særdeleshed. Estrup drev ved sin adfærd bondestanden ud i en langt mere radikal holdning end naturligt for den; han kørte på en måde sit parti i sæk. »Det var Estrups stejle politiske doktrinarisme, hans upåvirkelighed, hans mangel på smidighed og samlende evne, der hidførte hans partis forlis«, siger Stavnstrup, og han slutter sin fremragende analyse af Estrups politik med ordene: »Han troede, at alt ville være gjort med, at han lagde sig i et grundfjelds skikkelse midt i udviklingens strøm. Han forstod ikke, at strømmen ville søge udenom fjeldet og til sidst skylle grunden bort under det. Uden ham ville udviklingen have fået et jævner og roligere, et mere følgerigtigt, et til det danske folks sind og væsen bedre svarende forløb«. Denne bedømmelse rammer sikkert noget centralt.

Troels Fink.

M. Refslund Poulsen: Minder. 1949. (Det danske Forlag).

I Bovlund, Agerskov sogn, Haderslev amt, lever en anset sønderjysk personlighed, gårdejer Martin Refslund Poulsen. Før 1914 har han gjort en betydningsfuld indsats i kampen for at bevare jorden på danske hænder, i overgangsårene 1918—20 kæmpede han varmt på H. P. Hanssens side for en grænse-dragning i overensstemmelse med folkeafstemningens resultat, og efter 1920 har han været en af de solide støtter i bestræbelserne for at betrygge genforeningen.

Martin Refslund Poulsen har udgivet en bog, som han har kaldt »Minder«. Bogen handler imidlertid ikke om hans deltagelse i det offentlige liv og heller ikke, hvad man af det lidt uheldigt udstyrede omslag kunne få indtryk af, om § 5, men det er, som undertitlen nøgternt og stillfærdigt siger, »Person- og Folkelivsskildringer fra Nordslesvig«.

Det er blevet en ganske enestående bog. Et indtrængende gengivet, et rigt nuanceret og af dyb menneskelig forståelse præget billede af dagligliv i den nordvestlige del af Sønderjylland i sidste fjerdedel af forrige århundrede.

Martin Refslund Poulsons far var den kendte frimenighedspræst L. B. Poul-

sen, en af forgrundsskikkelserne i det grundtvigske menighedsliv, som voksede frem i små, men betydningsfulde kredse ud over Nordslesvig i årene efter 1864. Under meget spartanske forhold udviklede der sig i disse kredse et rigt åndeligt liv. Martin Refslund Poulsen fortæller om livet i hjemmet, i slægten, hos medlemmer af menigheden og hos naboer og bekendte, gårdmænd og husmænd, og han viser en varm forståelse for de ofte fortvivlede forhold, hvorunder småkårsfolk dengang fristede livet. Alle oplysninger og vurderinger er kædet sammen med personschildringer, og stof, der ellers kunne tynde, gøres derved let tilgængeligt. Det eneste lidt besværlige stof at komme igennem er en slægtsoversigt i begyndelsen af bogen. Den må imidlertid ikke afskrække læserne; er man først kommet over den, går læsningen som af sig selv. Bogen er udkommet på Det danske Forlag og fås derfor desværre ikke i boghandelen, men det lønner sig at gøre sig den ulejlighed at få fat i bogen.

Troels Fink.

Prästeståndets riksdagsprotokoll. På riksgäldskontorets uppdrag utgivna av Arne Forssell och Erik Granstedt. I. 1642—1660. (Uppsala 1949).

En kildepublikation omfattende den svenske gejstligheds rigsdagsprotokoller i tiden for Torstenssonkrigen og de to Svenskekrige, men rummer desuagtet intet materiale af betydning for dansk historie. Dog får man lejlighed til endnu engang at misunde svenskerne det rige kildestof, de ældre rigsdagsprotokoller indeholder, såvel til den politiske som den sociale historie. Udgiverarbejdet er gennemført med teknisk dygtighed, og udgiverne har på prisværdig måde undladt at ledsage udgaven med så fyldige kommentarer, at den mister sin karakter af kildepublikation.

Erik Reske-Nielsen.

Åke Stille: Studier över Bengt Oxenstiernas politiska system och Sveriges förbindelser med Danmark och Holstein-Gottorp 1689—92. (Uppsala 1947).

Åke Stilles disputats følger endnu et led til den kæde af svenske historiske afhandlinger, der behandler Sveriges udenrigspolitik i sidste halvdel af det 17. årh. Samtlige disse arbejder — i de senere år Fahlborgs, Landbergs, Rudelius' og Hoffstedts — har ydet betydningsfulde bidrag til tidens Danmarkshistorie, der endnu kun er mangelfuldt behandlet fra dansk side. Også Stilles værk har interesse i så henseende, om end hovedformålet med hans undersøgelse — en vurdering af faktorerne i svensk udenrigspolitik og af det oxenstiernaske balancesystem i den pågældende periode — kun indirekte vedrører Danmark, og selv om hans billede af udviklingen synes fortegnet som følge af, at de skandinaviske problemer i for ringe grad er blevet sat i relation til den europæiske storpolitik. En udredning af de foregående årtiers dansk-svenske forhold bygger i alt væsentligt på Fahlborgs og Landbergs arbejder, mens en redegørelse for dansk udenrigsforvaltning er meget summarisk og så at sige ikke rummer originale iagttagelser.

Erik Reske-Nielsen.

Axel Nielsen: Det statsvidenskabelige studium i Danmark før 1848. (Gyldendal).

I anledning af 100-året for den statsvidenskabelige eksamens oprettelse ved kgl. anordning af 29. juli 1848 udgav nationaløkonomen, professor Axel Niel-